

SCOL'A ROMANA.

FÓIA PEDAGOGICA PENTRU INAINTAREA CAUSEI SCOLARE LA ROMANI.

Edata si redactata

cu concursulu Domniloru: **Dr. A. P. Alexi**, prof. gimn. in Naseudu, **V. Gr. Borgovanu**, prof. prep. in Gherl'a, **Dr. D. Barcianu**, prof. semin. in Sibiiu, **T. Ceontea**, prof. prep. in Aradu, **Dr. A. Gram'a**, prof. de teol. in Blasiu. **I. Lazariciu**, prof. prep. in Dev'a, **Gr. Pletosu**, prof. si catich. g. o. la gimn. din Naseudu, **Dr. P. Tanco**, directoru gimn. in Naseudu s. a. m. m.

Max. Popu,
prof. gimn. in Naseudu.

de

Vasile Petri,
prof. preparandialu em.

Apare in tóta Marti'a si costa pe 1 anu
4 fl., pe $\frac{1}{2}$ 2 fl. Prenumeratiunile sunt
a se adresá la redactiune in Naseudu
(Nassod, Transilvani'a).

Naseudu, 6-a Maiu 1880.

Pentru inserate se respunde de siru 5 cr.
si tax'a timbrului câte 30 cr. de fie care
publicatiune. Scrisori nefrancate nu se
primescu, anonime nu se considera.

Dela Reuniunea „Mariana.“

Raportulu comitetului despre activitatea reuniunei „Mariana“, compusu si cetitu de Ioanu Jarda in adunarea generala din 4 Iuniu 1879, tinuta in Sangeorgiu.

Onorata adunre generala!

Devis'a timpului presinte e asocierea, unirea puterilor. E unu adeveru necontestabilu, ca aceea, ce nu potu indepliní individii, sunt in stare a efeptuí puterile intrunite. De acestu adeveru petrunse, popórale mai inaintate in cultura au infintiatu diferite asociatiuni pentru promovarea intereselor comune. Acele au si inceputu a secerá fructele, càci gradulu de desvoltare, pre care li-a succesu a se inaltá, e de a se atribuí in mare parte spiritului de asociare, ce le-a predomnit.

De unu timpu incóce au inceputu si popórale patriei nóstre a formá diferite asociatiuni pentru inaintarea binelui comunu. Individii de o sórte se grupéza intre sine, unindu-si puterile, si unirea produce rezultate positive. Noi invetiatorii nu putemu remâné indiferenti façia de vocea timpului; noi trebuie se scimu prea bine, ca numai in unire, aratându-ne cá unu corpu plinu de viatia, vomu puté represintá cu demnitate caus'a, careia ne-amu devotatu, numai ajutându-ne, îndreptându-ne si consolându-ne imprumutatu, vomu puté contá la ajutoriulu, îndreptarea

si consolarea esterna. „Ajuta-te, ca si Dumnezeu te va ajutá“, dice Românu.

Cu deosebire dela anulu 1868 incóce au inceputu si invetiatorii patriei nóstre, parte din indemnulu propriu, parte din ini.iativ'a luata de legislatiunea tierci, in frunte cu ministrulu de cultu de pre atunci, cu fericitul Eötvös, a se grupá in reuniuni invetiatoresci.

Cu parere de reu, dar' trebuie se recunóscemu ca, cá in multe cestiuni ponderóse, asia si in acést'a, noi Români am trebuitu se fimu cámei din urma. Se adusesse legea scolara din 1868, care a indatoratu pre invetiatori a se constituí in corporatiuni invetiatoresci, se regulase acést'a afacere in tóte partile, si noi invetiatorii români abia avemu 2—3 reuniuni. Cu deosebire la noi in marea dícesea a Gherlei se afla numai un'a. Cea mai mare parte a invetiatoriloru, fia din indiferentismulu propriu, fia din nespriginirea, fia póte pe une locuri chiar' din caus'a impedecarii directe séu indirecte, dar' remasese in statulu de mai 'nainte.

In anulu 1872 se apuca suprem'a autoritate scolara, consistoriulu nostru diecesanu, si prin o ordinatiune speciala regula acést'a afacere. Cumulându-se câte 2—3 tracte protopopesci, se astrinse invetiatorii din acele a se intruní in conferintie invetiatoresci, li-se dete apoi terenu liberu de a se constituí mai departe, aducându

statute pentru organizarea corpului invetiatorescu. Pe acést'a basa invetiatorii din vicariatul Rodnei, din tractul Budacului si alu Bistritiei au fostu grupati intr'o corporatiune numita conferintia.

Dupa finirea celei de antâiu conferintie, convocata pe bas'a ordinatiunei consistoriale prin Reverendisimulu domnu vicariu Gregoriu Moisilu, se nascù ideea de a se infintia o reuniune invetiatorésca pe bas'a unui statutu aprobatu dela locurile competente. Ideea a fostu salutata cu bucuria, invetiatorii, petrushi de insemnatatea causei, se intrunira si sub presidiulu veteranului nostru colega Ioanu Ionascu, desbatendu cestiunea, adusera conclusulu referitoru la infiintiarea unei reuniuni invetiatoresci. Pentru indeplinirea afacerilor ulterioari reuniunea se constituí provisoriu, alegendu de presedinte pre d. prof. Maximu Popu, ér' de notari pre dd. invetiatorii dela scóla normala din Naseudu, Iacobu Popu si Isidoru Titieni.

Statutul referitoriu se subscernù inaltului ministeriu spre aprobare. O impregiurare nefavoritóre pentru reuniune a fostu, ca aprobarea a urmatu abia dupa 4 ani. Astfeliu adunarea de constituire pe bas'a statutului aprobatu s'a tinutu numai in anulu trecut in lun'a lui Iuniu.

Acum dar' a trecut unu anu din viéti'a junei nóstre reuniuni, din viéti'a aceesti institutiuni, de caré ne sunt legate atâte sperantie frumóse.

Déca e de lipsa pentru economulu rationalu a-si trage din cându in cându computu cu sine, déca acést'a e delipsa pentru negutiatorulu, ce voiesce a resfirá cu succesu firulu speculatiunei sale, déca adeca e o necesitate in viéti'a individiloru revisiunea trecutului si indreptarea pasiloru in venitoriu pe bas'a esperientieloru câscigate, nu póte se nu fie acést'a o necesitate totu asia de mare si in viéti'a corporatiuniloru.

Éca motivulu, ce a indemnatu pre comítetu, cându a decisu a presintá unu raportu specialu despre activitatea desvoltata de catra reuniunea nóstra pâna acum'a.

Progresulu, ce a facutu reuniunea nóstra, e de a se priví din dóue puncte de vedere, si adeca antâiu cu privire la inaintarea pe terenulu moralu, apoi cu privire la inaintarea pe terenulu materialu, adeca la sporirea averei reuniunei.

Se le privimu pe rëndu.

Pentru a satisface conclusulu adusu in adunarea generala din anulu trecut sub p. 17 comitetulu reuniunei s'a grabitu a elaborá unu regulamentu provisoriu pentru constituirea reuniuniloru filiale. Pe bas'a acelu regulamentu, care se va supune onor. adunari generale spre desbatere, pentru a-lu primí in form'a acést'a, séu a-lu modificá pe bas'a esperientieloru câscigate, reuniunile fili de si-au indeplinitu activitatea in decursulu acestui anu.

Trecëndu la activitatea reuniuniloru filiale, din capulu locului am placuta datorintia de a afirmá, in numele comitetului, ca in genere confratii invetiatorii au imbraçisiatu cu caldura aceste reuniuni. Dovada necesitatea lor! Presedintii desemnati de comítetu pentru conducerea constituirei au fostu alesi de atari prin respectivelu reuniuni; dinsi au si convocatu adunarile la tîmpu, si invetiatorii au urmatu apelului capetatu.

Asia prim'a reuniune filiala, careia apartinu comunele din giurulu Naseudului, a tinutu in decursulu anului espiratu 3 adunari, in Naseudu, Sagr'a si Salv'a. A II-a reuniune filiala, careia apartinu comunele din giurulu Sângeorgiului, a tinutu pâna acum'a dóue adunari, adunarea a treia s'a decisu a se tiné in lun'a acést'a, in comun'a Ilv'a-mare, cu ocasiunea esamenelor.

Pre câtu erá de mare ingrijirea, cându confratii invetiatorii din a dóu'a reuniune filiala, au absentatu la primul apelu, in unu numeru atátu de considerabilu, incátu acést'a a datu ansa comitetului de a-le atrage atentiunea la datorintiele ce au faciá de acést'a reuniune, pre care nu au a o priví cá alt-ceva, decátu cá o institutiune, ce e eflusulu liberei lor dorintie exprimate in anulu trecut; pre atátu fu de surprindietóre bucuri'a, cându se vediù, ca in butulu timpului nefavoritoriu dela a 2-a adunare, ce s'a tinutu in Rodn'a, au absentatu numai doi insi, dar' si acesti'a din cause escusabile.

Reuniunea a III-a din tinutulu Bistritiei a tinutu adunarea de constituire in Bistritia, a mai tinutu apoi o adunare in Magerusiu.

A IV-a reuniune filiala a tinutu adunarea de constituire in Monoru; a mai tinutu apoi 2 adunari in Nusifaleu si Sieuti.

Din actele aflate la comitetu, cari cu o singura esceptiune s'au trimisu complete si la timpu, se vede ca reuniunile filiale din anulu acest'a s'au ocupatu cu tinerea prelegerilor practice din sfer'a invetiamentului.

Purtarea membrilor démna de tóta laud'a, zelulu aratatu de dd. presiedinti, impregiurarea, ca invetiatorii, ce au tinutu prelegerile practice, — cu puține esceptiui — si-au prelucratu temele cu diligintia, urmându planulu prelucrarei in predare, apoi ca criticele facute au fost lipsite de animositati personale, asia ca se póte dice, ca atátu criticatorii, câtu si criticatii au avutu in vedere numai obiectivitatea, ne garautéza viitorulu frumosu alu reuniuniloru filiale. Atérna dela bun'a conducere, apoi dela zelulu membriloru, cá intre marginile obiectivitatii, criticele se devina câtu mai speciale, se se espuna cu deamerntulu nu numai acele motive, din care cutare lucrare e neacceptabila, ci si acele, din care e acceptabila si intru câtu s'a ajunsu scopulu lucrarii, cá asia criticele se devie câtu mai instructive.

(Va urmá).

Cantulu in scól'a poporala.

Déca Romândulu tieranu a sciutu, scie si va sci câtu lumea, a compune nisce doine si hori atátu de melodióse; a sciutu purure a-si fi singiuru cântaretiulu seu atátu in bine, cându avea a se bucurá, câtu si in reu si in multele suferintie, ce a avutu a le indurá dela reu-voitorii sei, — cine óre astadi ar' mai poté disputá insemnatatea cantului cá obiectu in scól'a poporala româna? Celu-ce a petrecutu câtu-si de puçinu in mijloculu poporului tieranu la sate, s'a pututu convinge, câtu de tare iubesc acest'a cântulu. Ba eu cunosc casuri, unde poporulu nu simpatiséza cu invetiatorulu numai pentru ca acest'a nu e cântaretiu. In aintea poporului nu e mai slabu invetiatoriu decâtu acel'a, carele nu scie se-si invetie pruncii in cântari si se si cânte cu ei in bisericá, — aiba elu cea mai mare desteritate si cea mai buna metoda la propunerea altoru obiecte. Si credeti, ca nu sunt si de acei invetiatori, cari nu punu nici unu pondu pre cântu? Ba da, sunt destui! Cântulu e obiectu de invetiamentu, si prin urmare cauta

a se propune prin invetiatoriu. Inse cum, déca dênsulu nu are „pasie“ — cum dicu unii — pentru cântu, ori dóra chiaru nu-lu scie de locu, fiindu ca nu are organu bunu, din care cauza in preparandia inca l'a descconsideratu cu totulu, lasându-lu „celoru cu glasu bunu.“ Éca o intrebare, la carea institutele nóstre preparandiale ar' trebuí se fia cu cea mai mare luare aminte!

Pre timpulu cându frecventamu si eu preparandi'a din Nasendu, in tóta diu'a aveamu o óra de cântu. Ba, ni-se propuneau inca si notele. Si totusiu la finele cursului multi candidati nu sciau nice cântarile dela misa tóte. Pentru ce óre? Pentru-ca profesorele de cantu — fia iertatulu Ioanu Secuiu — ni-le propunea fora nici o metoda. Atunci nu sciamu cá astadi, câtu de mecanice invetiamu noi cântulu si notele. Toti câti au cunoscutu pre Secuiu, 'mi voru dá totu dreptulu, ca dênsulu a avutu nu numai unu tonu placutu, dar' si sciintia cá atare atátu in cântari, câtu si in note, in violina si ghitara. Durere inse, cà ceea ce a sciutu dênsulu, n'a sciutu impartasi si altor'a. Éca dar' ca si celu mai bunu cântaretiu si mai versatu in cântari, in note, cu unu cuvêntu in music'a vocala si instrumentala, déca nu va avea sí darulu de a impartasi si altor'a ceea ce scie dînsulu, nu se póte numí „instructoru.“

Cu atátu mai puçinu ne vomu ajunge acestu scopu in scól'a poporala, déca nu vomu sci propune cântulu cum se cuvîne, pentru ca de o parte aici avem de a face cu prunci mici, éra de alta parte cântulu e unu obiectu destulu de greu a-lu propune?! Déca dorimu unu scopu, trebuie se scimu folosi tóte mijlócele, cari conduc la ajungerea lui.

Eu amu avutu si amu mare placere, spre cântu, cu tóte ca nu sum donatu cu nu sciu ce versu escelentu. De 11 ani ce sum cá invetiatoriu, l'amu propusu prunciloru in scóla si totu déun'a cu unu resultatu preste asceptare. Esperintiele, ce amu facutu in acestu intervalu, vréu a le comunicá si celorlalti confrati invetiatori prin organulu „Scól'a Româna“, rugându-iu totu odata a impartasi asemenea fiacare esperintiele relative la propunerea acestui obiectu importantu alu scólei poporale.

Precumu la ori care obiectu de invetiamentu

in scól'a poporala, asia si la cantu trebuie se incepem delä elemente. La acestu obiectu inse, basa suntü exercitiile de cantu. Se póte — nu negu — ca tinerii donati dela natura cu talentu musicalu, 'si voru insusí cantarile, atátu celea bisericesci, câtü si celea profane, chiar si fora de exercitiile pregitatóre. Inse créda ori si cine, ca acést'a va fi numai seméntia aruncata in pamentu sterpu si nefructiferu, carea iute incoltiesce, cresce si infloresce, dar' mai tardiu plant'a remane vesceda, càci nu póte prinde radacini afundu. Dar' in ast-feliu de scóle se potü aflá si invetiacei de aceia, carii nu potü participá la cantu de locu, din cauza ca nu posedü facultatea séu audiulu musicalu. Inse caus'a aici nu trebuie cautata in lips'a facultatii séu audiulu musicalu, ci in lips'a „exercitiiloru de cantu“. Asi întrebá acum: ce privilegiu are invetiatoriulu a despoia pre cutare elevu de dreptulu de a gustá si elu impresiunile cantulu — numai pentru ca natur'a l'a donatu cu unu talentu musicalu mediocru?! Prin acést'a i s'ar rapí discipulu numai ocaziunea de a-si ascutf audiulu si a-si cultivá tonulu bunu ori mai slabu, dupa cumu adeca 'lu posede. Numai acel'a va cercá in privinti'a acést'a scusa, care „voiesce a secerá, unde nu a semenatu.“ Totu asia de nemotivatu si fora nici o basa e si argumentulu acelor'a, cari dicu ca „exercitiile de cantu nu suntü altu ceva decâtü o pierdere de timpu, fora nice unu folosu practicü.“

E adeveratu, ca la inceputu propasimu fórté cu inेतulu, ceea ce inse se intempla nu numai la cantu, ci la ori care alta instruire fundamentala. Acea inse e siguru, ca mai curundu ori mai tardiu ne vomu convinge, cumca prin exercitiile de cantu amu cascigatu asia dicéndü unu capitalu, ce ne aduce interese enorme.

Dar' se venimu acumü la or'a destinata pentru instruirea tenerimeii scolara in cantu. Invetiatoriulu trebuie se incépa si aici „dela usioru la greu, dela aprópe la departe.“ Mai antaiu va luá cantarile dela misa si din acestea pre celea mai usióre, d.e. „Áminu! „Dómne indura-te spre noi! Dá-ne Dómne! Tie Dómne! s.a. Spre a ne ajunge scopulu, avemu a procede catu mai precauti si intieptiesce. Vremü a invetiá pre prunci o cantare? Mai antaiu trebuie se le es-

plicamü fia care cuventu din acea cantare, pentru ca numai asia ea va face o impresiune placuta asupr'a inimei copilulu. Din contra va fi numai unu sbieratu mehanicu de papagalu. Cantulu numai atunci e frumosu si face impresiune placuta, déca intru adeveru isvoresce din inima. Éta pentru ce suntü atátu de melodióse si pe-trundietóre melodiele doineloru si ale horiloru Romanulu incátu 'lu oprescu pre caletoriu in cale la audiulu loru! Pentru ca le dice din tóta inim'a, adeca ceea ce dice si simte, nu cá si d.e. betyarii de pre pustele Ungariei. Apoi acelea doine si hori ale Románulu, déca suntü amoróse, le poti cunósce, càci 'ti spunu simtimentele atarui june „ca si trasu prin inele“, carele 'si canta pre amant'a sa; éra de suntü de jele, poti sci ca-su facute la arsiti'a sórelui, tragandu in brasd'a boieriulu.

Se ne rentórcemü éra si la invetiatoriü, care are de a instruí elevii scólei sale nu numai in cantarile bisericesci, ci si in celea profane — lumesci, adeca poesiele. Repetu ca invetiatoriulu trebuie se esplice prunciloru fia care cuventu din cantare, asemenea si tectstulu poesieloru. Apoi se grijimu, cá copii la recitarea tectstulu se esprime bine si respicatu totu cuventulu. Acést'a firesce numai atunci se póte, déca densii au intielesu totu cuventulu. Nu voiü uitá nici odata, cum in prunci'a mea invetiasemü la scól'a din satu „Descépta-te Române.“

Mi l'a datu adeca dascalulu se mi-lu scriu de pe alu d-sale (incarcatu fiiresee de erori, càci pe atunci nu-lu aveau nici dascalii tiparitu) apoi asia gresitu cum érá, l'am invetiatu „de-a rostulu“, fora de a sci despre elu alt-ceva decâtü ca „e versiu“. 'Mi aducu si acum aminte, câtü de cu dragu asiü fi vrutu atunci se sciü, ce e aceea: „barbarii, semilun'a, iataganulu, despotismulu; cine a fostu Mihaiu, Stefanu, Corvinu.... s.c.l. Din cei ce au amblatu deodata cu mine la scóla in satu, mai traiescu si astadi si sciü a-ti recitá „Descépta-te Române“, cum si alte poesii, inse numai vorbele seci, fora de a trage cev'a folosu din ele. Acést'a nime nu va dice, ca in-semnéza a invetiá practice.

Se mergemü acum'a mai departe cu tem'a ce mi-amü luatü. Amü statu la instruirea eleviloru in poesii. Aici trebuie se insemnu, ca

fiindu poeziile impartite in strofe, trebuie pentru prim'a data a le dá copiiloru numai o strofa, si aceea — cum am mai disu — explicându-o din cuventu in cuventu; dupa ce au intieles'o pruncii cum se cuvine, au se o invetie, éra dupa ce au invetiat'o, venindu ór'a destinata pentru cântu, invetiatoriulu o cânta mai antâiu singuru de mai multe ori, apoi provóca si pre pruncii cei mai marisiori se-lu acompanieze incetu (piano), pâna ce in fine vinu in stare a-o cântá cu totii.

Nu potu trece cu vederea a nu amentí aci si aceea, ca eu fiindu versatu in violina — potu se dicu bine — amu incercatu si cu acést'a a propune eleviloru mei cântulu. Inse am observatu, ca mai multu folosesece, ca vei cântá prunciloru odata cu gur'a, decâtu ca vei dice pe violina de dóue ori. Cu acést'a inse nu vréu se dicu, ca dóra invetiatoriulu nu s'ar' puté multu ajutá la propunerea cântului cu viór'a, mai alesu acel'a, carele e „semi-tonistu.“ La preparandiele de statu candidatii de invetiatori chiar invétia violin'a si orgónele. Noi inse — de o cam data — se grijimu a ne desvoltá si cultivá bine organulu, ce ni l'a datu Dumnedieu.

Cu copii din despartiemintele mai inalte putemu cântá si in tenoru secundu, càci prin acést'a cântulu devine mai armoniosu si copii inca capeta voia mai buna. Asisderea e fórte consultu a cântá cu pruncii nu numai in choru, ci si solo, cá asia copii se fia in stare a cântá si pe acasa câte cev'a, de óre ce scimu, ca nu invetiamu pentru scóla, ci pentru viétia. Dintre poesii trebuie se alegemu de acelea morale, religióse si nationale, cari adeca le aflamu demnu pentru unu crestinu adeveratu si cetatiénu, ce-si iubesece natiunea si patri'a sa.

Invetiatoriulu póte cântá cu scolarii nu numai in ór'a destinata pentru cântulu, ci dupa imprejurari mai adeseori. E sciutu adeca, ca in scól'a poporala obiectele de propunere stau intr'unu necsu strinsu unulu cu altulu. Asia d. e. vediendu invetiatoriulu, ca atentiunea si pacientia scolariiloru sei lãngediesce, se debilitéza, nu are decâtu a cântá cu ei o poesia, si indata le va escitá éراسi pre amendóua, scolarii voru fi altii, voru capetá altu curagiu, alta vóia, voru fi mai atenti. Séu povestindu scolariiloru din istoria nationala despre Michaiu vítézulu, despre Ste-

fanu celu mare s. a. invetiatoriulu va face fórte bine, déca va cântá cu pruncii la finea prelegerii „Cá unu globu de auru“ séu „Pe o stânca négra“, „Ruinita cetatiue“ s. a. Totu asia vorbindu cu ei despre „Rândunea“, despre „Albina“ putemu cântá „Rândunica“ etc.

Acést'a pentru aceea o recomendu, càci precumu am observatu insu-mi, o cantare insulfietiesce si asia dicendu rapesce mai multu inimelme copiiloru, decâtu de multe ori meditatiunele religióse, provocarile si inpintenarile la iubirea de natiune, de patria s.c.l.

Apoi invetiatoriulu insusi, ce placere va avé déca in dumineci si serbatori 'si va stringe pre langa sine pre micutii sei elevi, si ast-feliu acompaniatu de densii va laudá pre Dumnedieu! Dar' inca bucuri'a parentiloru, vediendu-si pruncii cantandu in bisereca!

Din tóte acestea vedemu, ca cantulu e de cea mai mare ponderositate pentru scólele nóstre poporale, din care motivu, fia care invetiatori, in interesulu culturei generale, are a pune o diligintia neobosita intru propunerea acestui obiectu.

Cu permisiunea on. red. me voiu incercá de alta data a comunicá unele indegetari practice relative la propunerea cântului in scól'a poporale. Pâna atunci salutare!

Si omcut'a mare.

Elia Popu Sapiianulu,
invetiatoriulu normalu.

Invetiamentulu intuitivu in scól'a poporala.

De Ioanu Dariu.

Cursulu I.

(Urmare.)

c) Aplicare morala.

Micutiloru, aici v'au trimisu parintii, se invetiati cev'a. De aceea, dragii mei, mai antâiu cându intrati in scóla, ve luati frumosu palari'a séu caciul'a de pe capu si o puneti la loculul ei. Hainele de pe deasup'r'a inca le puneti la loculul loru. Apoi ve asiediati in linisce la loculul vostru. Ací sunteti toldéun'a cu luare aminte la cele ce ve spunu eu. Cându nu sunt eu aici, voi se nu ve bateti unii cu altii séu se vorbiti vorbe urite unulu catra altulu; se traiti unii cu altii cá fratii si cá surorile, càci atunci e frumosu pentru voi, ér' mie 'mi faceti o bucuria mare. Dupa-ce esiti din scóla, — pe drumu mergeti in

linisce întinsu catra casa; cu cine ve întâlniti pe drumu 'lu salutati frumosu cu buna diminéti'a, buna diu'a, buna sér'a — dupa cum e timpul. In casa cum intrati, sarutati mân'a parintiloru si a altoru ómeni, cari s'ar' aflá atunci in casa. Ve puneti lucrurile de scóla la loculu lor; séu déca aveti cev'a de scrisu, se scrieti. Apoi ascultati cu luare aminte la cele ce ve spunu parintii vostri. Diminéti'a, cându ve sculati, ve incaltati, ve spelati, ve peptenati, ve imbracati si apoi impletindu mânele, diceti o rugaciune frumósa catra Dumnedieu. Fiindu dejunulu gat'a, dejunati, si déca e timpul de scóla, ve luati lucrurile de lipsa si plecati, dar' nu uitati de a sarutá mân'a parintiloru. Pe drumu catra scóla ér' ve purtati cu cuviintia, cá se véda ómenii, ca amblati la scóla. Repetire.

Surori si frati se mergemu

La scóla, se invetiamu!

O di noi se nu perdemu,

Si bravu se ne purtamu!

Se aiba multiamire

Cu noi cei ce ne crescú!

Se-i facemu se se mire

Pre toti cari ne privescu!

2. Odaí'a scólei si cu ce se afla in ea.

a) Numele si numerulu obiectelorú fora determinare mai deaprópe.

Care mai tine minte, cum se chéma odaí'a ast'a, in care ne aflamu noi acum? Respunnsu întregu, Odaí'a in care ne aflamu noi acum, se chéma odaia de scóla. Si fiindu-ca aici ati venitú, cá se invetiati cev'a, de aceea se chîama si odaia de invetiamentu. Asiadar' noi ne aflamu acum in odaí'a de invetiamentu. In odaí'a de invetiamentu afara de voi înca suntú multe lucruri. Uitati-ve la acestea! aici! colo! Cum îi dici tu la lucrulu acest'a? Mésa. (Responnsu întregu). Acést'a e o mésa. (Singuratici si în choru). Tu siedi in banca. Arata-mi banc'a! Arata-mi si tu o banca si di despre ea: acést'a e o banca! Unde siedeti voi? Noi siedemu in banca. Dinaintea ta pe mésa inca vedu unu lucru. Aceea e o tablitiá. (Repetire, singuratici si in comunu, conducéndu pre scolari, cá ei singurise arete si se numésca lucrurile din scóla: acést'a e o mésa, acést'a e banca, acést'a e tabla, etc.)

Mai spune-mi tu unu altu lucru din scóla si tu altulu!

In asemenea modu se voru conduce scolarii a numi corectú tóte obiectele, ce se vedu in scóla: precumu: cuptoriu, scaunu, paréti, padimentu, plafonu (tavanu) usia, ferestre, carte, etc. Rep.

Tóte lucrurile din scóla le numimu cu unu altu cuventu obiecte de scóla. Spune-mi tu mi multe obiecte de scóla? Si tu! Ce e més'a? Dar' tabl'a etc. Repetire generala.

b) Numele si numerulu obiectelorú cu determinare.

Acést'a este o mésa. Més'a e in scóla. (Formulare). In scóla este o mésa. Acést'a inca e o mésa. Acést'a inca. In scóla sunt mése.

Acést'a e o banca. Aici in scóla vedemu mai multe banci. In scóla sunt banci.

Acést'a e o usia. In scóla e numai o usia? (Formulare). In scóla e numai o usia. Repetire cu cele precedente.

Asiadar' in scóla sunt mai multe mese, mai multe banci, dar' numai o usia.

Totu asemenea voru fi condusi si la:

In scóla sunt ferestre. In scóla sunt (se afla) carti. In scóla este (numai) unu padimentu.

In scóla sunt (mai multi) paréti. In scóla este (numai) unu plafonu.

Totu asia: tablitié, table, sicrine, catedra, cuptoriu, s. a. Repet. generala.

Numiti-mi tóte obiectele din scóla, cari le vedeti numai o data! (padimentu, plafonu, usia, soba, etc.)

Numiti-mi obiecte, cari le vedeti de multe ori in scóla! (mese, scaune, tablitié, stiluri, creióne, condeie, carti, paréti, ferestre, s. a.)

Numerr inca odata, câtú paréti vedi tu aici? — In scóla vedu patru paréti.

Câte ferestre sunt aici? — Le numera si apoi respunde: In scóla sunt siése ferestre.

Totu asemenea întréba invetiatoriulu dupa propositiunile urmatóre: In scóla se afla dóue table. In scóla se afla dóue sicrine. In scóla se afla multe tablitié. In scóla se afla multe carti: In scóla se afla multe stiluri, s. a. Repetire generala.

c) Obiecte miscatóre si nemiscatóre. Loculu lorú.

Aici e o carte. (Inv. o misca din locu). Ce amu facutu? Ai miscatu cartea. Misca si tu tabliti'a din loculu ei! Fiacare din voi 'si póte miscá tabliti'a s'a. Ce amu facutu acum? — Ai miscatu tabl'a? Numesce-mi si alte obiecte din scóla, cari se potú miscá! Numesce-le si tu! etc.

Ce amu facutu acum? (Inv. cérca se misce parétele). Ai vrutu se misci parétele. Apoi s'a miscatu? . . . . Asiadar' parétele nu se póte miscá. Dar' padimentulu se póta miscá?

Mai numiti-mi obiecte din scóla, cari nu se potú miscá!

Asiadar' unele obiecte din scóla se potú miscá. Unele obiecte din scóla nu se potú miscá. Obiectele, ce se potú miscá, se numescu obiecte miscatóre. Spune-mi mai multe obiecte miscatóre! Asiadar': unele obiecte din scóla sunt miscatóre. Obiectele, ce nu se potú miscá, se numescu obiecte nemiscatóre. Spune-mi mai multe obiecte nemiscatóre! Asiadar' unele obiecte din scóla sunt nemiscatóre.

Acum ambele propositiuni se combina asia: Unele obiecte din scóla sunt miscatóre, altele nemiscatóre. (Deprinderi: singuratici si in comunu). Repetire.

Déca unu copilu vine prea târdiu la scóla, nu-lu lasu se mérga la locu, cá se nu misce pre ceilalti. Dupa ce ati încetatu din lucru, dicu catra elu: dute la locu! Elu are asiadar' unu locu. Fiacare din voi are unu locu,

unde stă de comunu. Eu înca amu unu locu. Cuptoriulu tot-déun'a sta colu, căci acolo e locul lui. Tablele de parete stau acolo . . . deca nu le misca cine-v'a: acel'a e locul loru. Tablitiile vóstre sunt acum în banca: acel'a e locul loru. De ne uitamu la fiacare obiectu din scóla, vedemu ca are unu locu, unde stă de comunu: Fiacare obiectu din scóla are unu locu. În scóla trebuie se fia tóte la locul loru. (Deprindere: singur. si în choru). Repet.

Usi'a se afla în parete Ferestrele se afla în parete. Sob'a se afla lângă parete. Bancile stau în mijloculu odaiei. Plafonulu sta deasupr'a nóstra, — e susu. Voi toti sieteti dinaintea mea. Banc'a adóu'a se afla în daratulu celei dintâiu. Ioanu stă în drépt'a lui Vasile. Pavelu sta în stâng'a lu Dumitru.

Odaia scólei are patru pareti. Ei se numescu paretele din fația, paretele din dosu, paretele din drépt'a si paretele din stâng'a.

(Tóte aceste propositiuni se deprindu pâna la desertitate, cu atât mai multu, cu câtu ca sunt neapertate de lipsa la pregatirile pentru scrisu). Recapitulare generala, (Va urmă).

Lectiuni din geometria în scóla poporala.

(Pentru clasele superiori).

(Urmare).

Pensulu: Despre computarea feției patru-unghiurilor si a triunghiurilor.

1. Repetitiune. Ce amu numitu triunghi? Ce patru-unghi? Cum se impartu triunghiurile dupa laturi si cum dupa unghiuri? Dar' patru-unghiurile de câte specie sunt? Ce întielegemu sub paralelogramu? În ce raportu de marime trebuie se sté laturile unui triunghi (dóue $\square$ una) Esista vre-unu triunghi, care se aiba mai multu de 180° ? Dar' patru-unghiurile câte grade au în tóte unghiurile interne la olalta?

2. Privire si tractare. Intr'un'a din lectiunile trecute amu invetiatu desore feție. Cine mi-ar' mai puté spune, cum se nasce o fația? (se scóla mai multi). Se ne spuna I! Repetiesce si tu Z! De ce se marginescu fețiile? O fația se pôte numi si unu planu L. spune-mi tu, câte dimensiuni are o fația? (dóue). Cum se chiama? (lungime si latime). Care dimensiune se chiama lungime, care latime? Ce cugetati, pôte-se dá o fația séu unu planu, fora lungime si latime? (nu). Asiadar' voindu a mesurá feție, séu planuri, avemu lipsa totdeun'a de dóue dimensiuni, adeca de feție. Diceti: fețiile se mesura numai cu feție! Repetire!

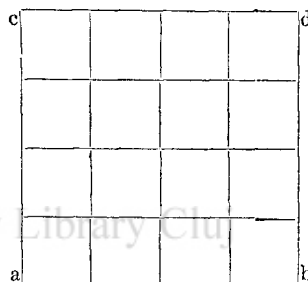
O fația mai mica, d. e. o lespede, o tablitiá de papiru séu de lemnu mai mica se pórtu pe o fația mai mare de alâtea ori, pâna cându s'a acoperitu tabl'a séu fația cea mai mare de tetu. (Ast'a o pôte areta invetia-

toriulu mesurandu tabl'a scólei, ori més'a etc.). Tabliti'a, séu fația cea mica, cu care mesuramu, trebuie se fia de o unitate de mesura d. e. cm, dm; — urma, policariu patratu.

Arétându baietiloru tabliti'a mesuratóre, întrebu: ce felu de fația séu planu e acest'a? De câte laturi se marginesce? Cum sunt laturile iutre sine dupa lungime (egale). Cum numimu noi o fația marginita de 4 laturi egale? (cuadratu, patratu). Baieti, patratulu e mesuratoriulu celu mai potrivit pentru mesurarea fețiilor; pentru ca are lungimea si latimea egala. Repetitiune!

Cum va trebui deci se numimu numerulu, care esprima fețiile? Lu vomu numi totdeun'a patratu d. e. vomu dice metri patrati, decimetri patrati; stângini patrati, urme patrati, etc. séu mai scurtu: $5\text{ m}\square$, $5\text{ dm}\square$; $25^\circ\square$, $25'\square$, $26''\square$ etc. $5\text{ mile}\square$, $150\text{ km}\square$ etc.

Aici urmăza o repetitiune despre mesurile metrice patrati, séu de cumva nu s'ar' fi propusu de mai înainte, acum e neapertata trebuintia, cá se se invetie. Apoi începe mai întâiu cu patru-unghiurile, si anume cu patratulu, d. e.

Ce figura am desemnatu io aci? Care e lungimea, care latimea? Se luamu, ca o lature e de 4 cm. De câti centimetri $\square$ va fi fația? Éca o vedeti, numerati-i câti sunt? (16). Ast'a inse o putemu aflá si fora desemnu, deca vomu multiplicá lungimea cu latimea; aici $4\text{ cm} \times 4\text{ cm} = 16\text{ cm}\square$.

Acum se vina la tabla N! Construíza tu unu oblongu! Care e lungimea, care e latimea? Imparte latimaa în 3 parti, si lungimea o imparte totu în parti asemenea, în câte ti-oru esi d. e. ti-a esitu 5 parti. Trage acum linii preste fația oblongului, cum am facutu io la patratu! Acum numera câte particule patrati ai capetatu? ($15\square$). Sci-mi-ai spune de ce? Bine. Asiadar' multiplicându lungimea cu latimea, cá si la patratu, Éca aci unu oblongu:

Spuneti-mi voi baieti, care e lungimea în oblongulu acest'a? Distanti'a dala a pân' la b séu dela c — d . Dar latimea care e? Distanti'a dela a — c si dela b — d . Inse copii, ori si unde voi trage o linia drépta între ac si bd e lungimea, asemenea sta si cu latimea: tragendu linii mai multe paralele cu ac . (Aci trebuie aretatu si pusi baietii se mesure lungimea bancei, a mesei, a tablei; asemenea latimile!).

Acum fii atenti copii, ca o se ve mai spuiu cev'a nou. De óre-ce lungimea oblongului cade si pe lini'a de desuptu *ab*, o luamu pe ast'a si o numimu *bas a*. Re-petitíune! Latimea o numimu: inaltime. Noi ne cuge-tamu, ca oblongulu stà radícatu în susu, atunci *ab* e de-desuptu = *bas'a* si distanti'a dintre *ab* si *cd* e inaltimea. Decí putem dice, ca faci'a unui oblongu e egala: *bas a* multiplicata cu inaltimea. (Va urmá).

In caus'a „Scólei Române.“

Dispositíunea presidiului reuniunei invetiatorilor romani gr.-or. din dieces'a Caransebesiului, comunicata reuniuniloru gr.-or. din dieces'a Aradului, din Tiér'a Bârsei si din protopopiatulu Lipovei in caus'a „Scólei Române“, ad Nr. 1879.

Reuniunea invetiatorilor románi gr.-or. din dieces'a Caransebesiului, care are de scopu promovarea cultúrei poporului nostru románu, precum si inmultirea cunosciintelor sciintifice pedagogice si didactice între membrii ei invetiatori, luându in consideratiune problemele salutare ale emíntei foi *Scól'a Romána*, redactata de cunoscutulu nostru pedagogu *Basiliu Petri*, ce le validíteza cu demnitate, in interesulu invetiatoriloru si alu scóleloru nóstre románe presté totu, inca la inceputulu anului scolaru 1878/9, cându acést'a fóia a inceputu a reapará, dupa incetarea ei de unu anu, prin dispositiunea s'a ddo 14/26 Octombree aceluasi anu, Nr. 233, a recomandatu in sinulu ei, pre calea despartiemintelor, tuturor membriloru prenumerarea si sustinerea *Scólei Románe* cá a unei foi de prim'a recerintia pedagogica, mai cu séma pentru invetiatorii si scólele nóstre románe.

In decursulu anului trecutu 1879, observându presidiulu susnumitei reuniuni, ca laudat'a fóia *Scól'a Romána* este de nou la pragulu apunerii ei, din lips'a de suficienlu spriginu materialu, a dispusu cá comitetulu se intrevina la sinodulu eparchialu din dieces'a Caransebesiului cu o petitiune in scrisu, cá acést'a se contribúesca, cá representanti'a diecesei se ia o decisiune pentru sustinerea desnumitei foi *Scól'a Romána*, in privivint'a careia a avutu locu la acelu sinodu eparchialu urmatórea pertractare:

„Se presenta rugarea presidiului reuniunei invetiatoriloru románi gr.-or. din dieces'a Caransebesiului, prin care róga sinodulu eparchialu a contribuí într'unu modu óre care la sustinerea fóiei pedagogice *Scól'a Romána*, care apare in Sibíiu, redigiata de *Basiliu Petri*.

Luandu in considerare, ca cunosciintele pedagogice didactice ale invetiatoriloru dela scólele nóstre poporali, in urm'a impregiurariloru culturale de pâna acum'a, sunt inca atátu de primitive, in cátu faci'a cu esigentiile unei instructiuni rationale se dovedescu de absolutu nesuficiente.

Considerându, ca literatur'a romána in partile nóstre e lipsita totalminte de opurí séu manuale, care ar' puté dá invetiatorileru románi óre care inviatíuni metodice la instruirea in obiectele de invetiamentu a le scóleloru poporale.

Avendu mai departe in vedere, ca inaintarea scóleloru nóstre poporale faci'a cu recerintiele timpului a devenitu o necesitate atátu de urgenta si de o importantia atátu de mare, incátu nice unu sacrificiu nu póte fi prea mare, déca ar' usiorá realisarea tendintíelor de cultura.

Considerându, ca fóia pedagogica *Scól'a Romána*, cu materialulu seu de emínta cualitate, este unic'a fóia pedagogica in partile nóstre, prin care invetiatoriulu románu 'si póte completá cunosciintele teoretice si practice.

Considerându apoi si trist'a impregiurare, ca fóia acést'a, unica pentru desvoltarea invetiamentulu la scólele nóstre poporali, dupa reaparint'a sa éراسi stà se péra, din caus'a spriginulu precaru, ce-lu intempina din partea publiculu interesatu de scóla si din partea invetiatoriloru nostri.

In fine considerandu, ca starea materiala a invetiatoriloru nostri e tocmai pre atátu de deplorabila, pe cátu e necesitatea de mare de a posedé fóia: comisiunea scolaru propune urmatorulu decisu:

Sinodulu eparchialu insarcinéza consistoriulu diecesanu a indemná de nou prin circulare indreptate catra preotimea parochiala, pre toti invetiatorii si comitelele parochiale, cá se spriginéasca si se indemne pre toti iubitorii de cultura a spriginí din resputeri edarea fóiei pedagogice *Scól'a Romána*, recomándându-o spre procurare; pe lângá spriginulu acestu moralu se i-se ofere si spriginulu materialu, avisandu consistoriulu diecesanu a procurá pe sém'a bibliotecei fia carii scóle din diecesá cáte unu esemplaru din amintit'a fóia, anticipandu sum'a necesara din cass'a diecesana, pe lângá rebonificare din partea comitetelor parochiale, care voru avé a pune pretiulu abonamentulu in bugetulu cultulu. „Se primesce.“

Comunicându-ve deci acést'a dispositiune a sinodulu nostru eparchialu din Caransebesiu, de odata cu provocare la decisiunea adunarii generale a reuniunei nóstre din anulu trecutu 1879 de sub Nr. prot. 27 lit. b) subsemnatulu presidiu 'si ia voi'a a ve rugá, cá se binevoiti a dispune, cá si reuniunea D-vóstra se esopereze asemenea dispositiuni favorabile la proesimulu sinodu eparchialu concerninte in favórea sustinerii fóiei *Scól'a Romána*.

Bocsi'a-montana, 3/15 Aprile 1880.

Stefanu Antonescu,
presidíntele reuniunei.

Joane Marcu,
notariu

Varietati.

(Multiumita publica). Domnulu I. M. Riurénu din Bucuresci, din generositatea sa, a binevoitu a doná pentru bibliotec'a scólei norm. cap. gr.-or. din Borgo-Prundu 15 bucati din opurí sale: „Bibliotec'a de lectura pentru junimea de ambele sexe“, apoi d-lu Pavelu Besia, invetiatoriu normalu in Borgo-Prundu, a binevoitu a doná totu pentru bibliotec'a supranumitei scóle: „Foisior'a Telegr. Románu“ de pre ani 1876 si 1877 si „Pomaritulu“ de Comsi'a. Pentru cari fapte generóse corpulu didacticu in conferint'a sa ddo 23 Aprile a c. a conclusu a li-se esprima supranumitiloru domni cea mai ferbinte multiumita publica.

Borgo-Prundu, 22 Aprile.

J. Onea, invetiatoru diriginte.